

Saemesth maanine

AAJEGE

SAEMIEN GIELE- & MAAHTOEJARNGE

© Aajege 2019

Tjaelijh: Sissel Jåma jih Aasta Joma Granefjell

Luhpie maanaguvvide nuhtjedh: Peder Nutti
Gaajhkh jeatjah guvvieh: Aajege

Dam gærjetjem maahtah daehtie gaskeviermiesæjroste
veedtjedh: <http://aajege.no>

Saemiedigkie lea beetnehvierhtiegjumie dåårjeme.

Ij leah luhpie daehtie gærjetjistie jieniechtehtedh jeenebh goh laaken njoelkedassi
mietie "Lov om opphavsrett til åndsverk."

Sisvege

<i>Saemesth maanine</i>	5
<i>Fordeler med flere språk</i>	7
<i>Snakk samisk</i>	9
<i>Språkblanding</i>	15
<i>Samisk i barnehage og skole</i>	17
<i>Guktie onnemaanine soptseste</i>	21
<i>Vihkele astoem utnedh</i>	24
<i>Raajhpesem målsodh</i>	26
<i>Gåårvedidh</i>	29
<i>Noeledidh</i>	31
<i>Byöpmedidh</i>	33
<i>Gallanidh</i>	35
<i>Olkese mìnnedh</i>	37
<i>Bissedidh</i>	39
<i>Sijhth stååkedidh</i>	41
<i>Madtjeldehtedh</i>	43
<i>Soelkedidh</i>	45
<i>Skiemtjes sjidtedh</i>	47
<i>Govlh ennje</i>	49
<i>Baenieh skubpedh</i>	51
<i>Åarajidh</i>	53
<i>Baakoelæstoeh/ vielie baakoeħ</i>	55
<i>Lidteraturvh</i>	62

Saemesth maanine!

ÅVTEBAAKOEH / Forord

Dette er en ferdigstillelse av prosjektet som ble initiert og påbegynt av Sissel Jåma. Aajege giele -jih maahtoejarnge dedikerer heftet "Saemesth maanine" til minne om henne.

Innhold

I dette heftet finner du litt generell informasjon om det å være flerspråklig. Du vil kunne lese om andres erfaringer med å føre det samiske språket videre til sine barn. Her vil du også finne ulike samiske ord og uttrykk som kan være anvendelige i foreldres språk og samtale med en liten baby. Dette er ord og uttrykk som er knyttet til de daglig-dagse gjøremålene igjennom en dag med babyen - fra barnet tas opp på morgenens til det sovner om kvelden, mate, spise, amme, leke og synge, bleieskift og stell, tisse, bæsje, bade, kle på og kle av seg, lesing av bok og tannpuss.

Fordeler med flere språk

Barn har en utrolig kapasitet til å lære seg språk og tar ikke skade eller blir forvirret av å lære seg flere språk samtidig. Flerspråklighet er ikke noe nytt, men har pågått i uminnelige tider og er i store deler av verden vanlig. For en tid tilbake rådet det mye usikkerhet om emnet, og foreldre ble ofte rådet til å snakke majoritetsspråket med sine barn. I dag er det bred enighet om at det å vokse opp med to eller flere språk har positive effekter på barnet. Flerspråklighet er ikke bare verdifullt for den enkelte, men har også en stor verdi for hele samfunnet.

Styrker den samiske identiteten!

Å prate samisk med sitt barn vil gi barnet en sterk tilhørighet til det samiskspråklige samfunnet. Det vil være med på å styrke barnets samiske identitet, da språk og identitet er nært knyttet sammen. Det vil åpne dører til den samiske kulturen, og berike barnet med å ha sterk tilhørighet i både den norske/svenske og samiske kulturen.

Positiv effekt på kognitiv utvikling!

Det å lære to eller flere språk fra barnsben av viser seg å kunne ha en positiv effekt på den kognitive utviklingen. Blant annet viser det seg at det kan ha en positiv effekt på kreativitet, konsentrasjonsevne, multitasking og problem-løsning.

Barnet blir flerspråklig

Barnet lærer seg to eller flere språk, og får også innpass i flere verdener og ulike tenkemåter. De som er flerspråklig har dessuten lettere for å lære seg nye språk senere i livet. Forskning tyder også på at flerspråkighet kan ha positiv innvirkning på annen læring f.eks. det å lære seg å lese.

Språket videreføres

Prater du samisk med ditt barn vil barnet lettere kunne kommunisere med sine samiskspråklige slektninger og andre samiskspråklige personer. Du vil gjennom ditt språkvalg kunne føre din samiskspråklige arv videre til neste generasjon, noe som også bidrar til å styrke og utvikle samisk språk og kultur. Du gir ditt barn en gave, som vil styrke både barnet selv og den samiske kulturen.

Snakk samisk!

Begynn tidlig

Forskning viser at barn allerede starter sin språkutvikling i magen til sin mor, så hvorfor ikke begynne å snakke samisk allerede under graviditeten? Når barnet er mellom 0-4 år er barnet ekstra mottagelig for språkinnlæring, så jo tidligere du starter å snakke samisk med barnet jo bedre utgangspunkt er det for å lykkes med å få barnet samiskspråklig.

Snakk mye samisk

Snakk om det dere ser, gjør og opplever. Knytt språket sammen med naturlige hendelser og aktiviteter i hverdagen, som f.eks. baking, matlaging, rydding og handling i butikken. Diskuter med barnet, forklar ord og beskriv ting i omgivelsene. Bad barnet i språk. Still spørsmål til barnet, selv om du ikke får svar. Inviter barnet inn i samtalene, og vis at du er interessert og lytter. Gi barnet god tid på å uttrykke seg, både med følelser og tanker. Det mest ideelle utgangspunktet for at barn skal bli funksjonell samiskspråklig, er at du konsekvent prater samisk med det, også når dere er blant folk som ikke behersker språket. På denne måten vil barnet identifisere deg som samiskspråklig, og det vil bli naturlig for barnet å prate kun samisk med deg.

Snakk så mye samisk du kan

Mange sørsamer er i den situasjonen at de ikke har sørsamisk som førstespråk, og selv ikke er funksjonell samiskspråklig. Bruk den samisken du kan, og du vil merke at du sammen med ditt barn utvikler språket. Jo mer samisk barnet hører, jo bedre forutsetninger har det for å lære seg språket. Hver og en familiesituasjon er ulik, og man må sette kravene og forventningene etter hvilket utgangspunkt man selv har. Å ha lært hverdagsord og hverdagsfraser på samisk hjemme, er gull verdt å ta med seg videre når barnet senere begynner i barnehage eller skole og starter sin språkopplæring der.

Skap arenaer

Det finnes ingen fasit på hvordan man skal gå fram. Men man kan la seg inspirere av andre flerspråklige foreldre og dra nytte av andres erfaringer og metoder, og tilpasse det til sin egen familie- og språksituasjon. Velger du av ulike grunner å ikke prate konsekvent samisk med ditt barn, kan det være en idé å selv skape ulike arenaer hvor det samiske språket står i fokus. Dette kan for eksempel være at dere velger en aktivitet der dere kun prater samisk. For eksempel ved middagsbordet, under matlaging, når dere er i butikken, når dere kjører bil osv. En annen strategi er å ha spesielle rom i huset hvor det bare prates samisk. F.eks at dere bare prater samisk når dere er i overetasjen, på badet eller på kjøkkenet.

Rollespill

En annen metode som kan motivere barn til å prate samisk er å leke med barnet gjennom rollespill. Inviter barnet til å være med, lek at dere er i ulike roller, der rollene bare prater samisk. Dette er en aktivitet som har vist seg være effektiv når det gjelder å oppmuntre barn til å bruke et minoritetsspråk. Eksempler på slike rollespill kan være at dere leker lege og pasient, butikk, racerbilkjørere eller at dere tar hvert deres kosedyr og prater gjennom kosedyrene.

Sanger, rim og regler

Barn liker å leke med språket. Sang, rim og regler er en god innfallsvinkel til dette. Det å synge og lese ord rytmisk viser seg å være en god hjelp for minnet. Barnet lærer språk og uttale gjennom å ha det gøy med språket.

Les bøker

Les bøker med barnet ofte, gjerne hver dag. Start å lese for barnet så fort det begynner å interessere seg for bøker. Lesing har mange positive effekter på barnets språkutvikling. Gjennom lesing øker barnet ordforrådet og det lærer nye uttrykk og språklige strukturer. Lesing skaper også en god kontakt mellom deg og ditt barn, noe som igjen påvirker utbyttet av lesingen og forholdet dere i mellom.

Tilpass bøkene

Gode leseopplevelser handler mye om å velge rett bok til rett tid. Tilpass bøkene og tekstmengden til barnets nivå og alder. Til en baby passer enkle bildebøker der du sammen med babyen prater om bildene dere ser. Til en 3-åring passer bøker som har enkle setninger, men fortsatt med bildene i fokus som dere kan prate om. Er ikke språket i boken tilpasset barnets nivå er det fare for at barnet mister oppmerksomheten, og lesestunden får ikke samme kvalitet som den ville fått om dere hadde lest "rett" bok. En og samme bok kan likevel passe til flere aldre, men det kan være lurt å tilpasse det du leser etter nivå.

Tips på sørsamiske bøker

På sørsamisk finnes det nå flere barnebøker, men du kan godt oversette selv fra norske/svenske bøker. Tidligere Nord-Trøndelag Fylkesbibliotek, nå Trøndelag fylkesbibliotek, gjør en stor innsats med oversetting av barnebøker til sørsamisk. På deres hjemmeside kan du også finne sørsamiske oversettelser på ulike norske/svenske barnebøker som du selv kan klippe og lime inn i barneboken. Saemien Sijte i Snåsa og Gaaltije i Östersund selger flere sørsamiske barnebøker.

Bruk samisk media

Det er som sagt viktig at barnet får oppleve at samisk blir brukt - ikke bare som hverdagsspråk med foreldrene, men også på andre arenaer. En slik arena kan være TV og film. Se samiske barneprogram sammen med ditt barn. Selv om TV og den slags media gir barnet liten øving i det å lære seg å kommunisere, kan det likevel være med på å øke barnets interesse til å lære seg samisk. Nedenfor finner du internettlenker hvor du kan finne ulike sørsamiske barneprogram (dessverre så krever visse program att du er i det landet (Sverige eller Norge) som programsiden tilhører).

UR (<http://urskola.se/Produkter?q=sydsamisk>)

NRK (<https://tv.nrk.no/serie/manaid-tv-samisk-barne-tv>)

Tips på applikasjoner

Onne-ponne (Calliidlagadus AS)

Sapmi knacka på (Alfabeta Bokförlag AB)

Nordlysbarna (Miksapic Interactive)

Jaavoeladtje jih ijzeladtje (Det Norske Samlaget)

Gielese (Aajege)

Rööpsestjohpe jih siejpie (Alien Nude LTD)

Oppsøk samiskspråklige miljøer og arenaer!

Vis barnet at sørsamisk også eksisterer utenfor hjemmet. Barn oppmuntres til å snakke samisk når de hører at andre også snakker samisk. Oppsøk samiskspråklige jevnårige. Barn og voksne bruker språk på ulike måter, derfor er det viktig å la barnet høre språket fra både barn og voksne. Oppmuntre samiskspråklige slektninger og venner til å prate samisk med barnet.

Prat samisk selv om barnet svarer på norsk/svensk

Selv om du er flink til å prate samisk med ditt barn kan det likevel være at barnet konsekvent prater norsk eller svensk til deg. Dette er også helt naturlig, og det er også naturlig for foreldre å føle at de har mislyktes i å føre språket videre. Men selv om ditt barn konsekvent prater norsk eller svensk, fortsett å prate samisk med barnet. På denne måten bygger barnet aktivt opp forståelse og kunnskaper i språket, selv om barnet selv ikke prater det. Barnet får ved et senere tidspunkt språket passivt, og kan lettere aktivere det.

Ha en positiv innstilling til det samiske språket

Foreldre er rollemodeller for sine barn. Viser du at du synes det er positivt og verdifullt å kunne to språk og tilhøre to kulturer kommer det til å hjelpe barnet å utvikle samme positive innstilling. Her har også barnehage, skole og samfunnet forøvrig et stort ansvar. Det kan være vanskelig både for foreldre og barn å utvikle positive holdninger til tospråklighet og dobbelkulturell tilhørighet om de opplever at majoritetssamfunnet har negative holdninger til minoritetskulturen.

Språkblanding

Språkblanding

Mange foreldre er bekymret for at barna skal blir språkforvirret og blande de ulike språkene når det lærer seg flere språk samtidig. Barn har en utrolig kapasitet til å lære seg språk, og de blir ikke forvirret. Før toårsalder er ikke barnet bevisst sin flerspråklighet, og derfor skiller det ikke på de ulike språkene, og språket blandes både på ord- og frasenivå. I toårsalder begynner barnet å bli mer og mer bevisst på at det har to eller flere ulike språk og forholde seg til, og begynner så smått å skille språkene fra hverandre. De begynner å tilpasse sin språkbruk etter hvem de prater med. Prater mor sørsamisk med barnet, forbinder barnet moren som sør-samisktalende og vil derfor prate sør-samisk med henne. Prater far norsk med barnet, veksler barnet mer og mer over til norsk når det kommuniserer med ham.

Kodeveksling

Kodeveksling er en mer eller mindre bevisst form for språkblanding, der barnet tar i bruk ord eller uttrykk fra begge språkene i samme setning. Kodeveksling skjer mellom barnet og gjerne med noen i nærelasjon, som også behersker begge språkene som blandes. Det kan være flere grunner til at kodeveksling oppstår, blant annet at barnet ikke kjenner til eller kommer på hva det ene ordet er på f.eks sør-samisk, og bruker derfor det begrepet på det andre språket det behersker. F.eks

Tjidtjie, æ vil lesa "gærja". (Mamma, jeg vil lese bok.)

Díhte "barnehagetante" lij skiemtjes daan biejjien.

(Barnehagetanten var syk i dag.)

16 Saemesth maanine

Samisk i barnehage og skole

Har sterke forpliktelser

Framtiden for samiske språk er avhengig av at samiske barn og unge kan tilegne seg språket i barnehage og skole. Myndighetene har etter hvert vedtatt flere forpliktelser. Både barnehagen og skolen har sterke forpliktelser når det gjelder å ivareta det samiske språket. Det er ikke sikkert at alle barnehager og skoler er klare over hvilke forpliktelser de har, noe som kan føre til at du som forelder må kjempe litt ekstra for at ditt barn skal få støtten det har krav på.

Rettigheter til opplæring i barnehage

Det finnes ingen forskrifter som sier at ditt barn har rett til opplæring i samisk i barnehagen. Men derimot har kommunen gjennom *Barnehageloven* et ansvar å legge til rette for at samiske barn i barnehagen skal sikre og utvikle sitt språk og kultur. Bor du i en samisk forvaltningskommune skal barnehagetilbudet bygges på samisk språk og kultur. På svensk side gir *loven om nationelle minoriteter og minoritetsspråk*, bestemmelser om at kommuner i forvaltningsområdet har plikt til å tilby plass i samisk barnehage.

Rettigheter til opplæring i skole

Bor du i en samisk forvaltningskommune i Norge har ditt barn i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk. Bor du utenfor en forvaltningskommune har du rett til opplæring i og på samisk om det er minst ti elever i kommunen som ønsker dette. Alle barn i grunn- og videregående skole har rett til opplæring, i samisk, uavhengig av om bostedskommunen er en samisk forvaltningskommune eller ikke. På svensk side er det kun barn som går på en sameskole som har rettigheter til opplæring på samisk, men alle samiske barn i grunn- og videregående skole har rett til opplæring i samisk.

Barnehageloven § 8:

«Kommunen har ansvar for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.»

Opplæringsloven

§ 6-2. Samisk opplæring i grunnskolen

I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk.

Utanfor samiske distrikt har minst ti elevar i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elevar igjen i gruppa.

Kommunen kan vedta å leggje opplæring på samisk til ein eller fleire skolar i kommunen.

Kommunen kan gi forskrifter om at alle i grunnskolealder i samiske distrikt skal ha opplæring i samisk.

Utanfor samiske distrikt har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk. Departementet kan gi forskrifter om alternative former for slik opplæring når opplæringa ikkje kan givast med eigna undervisningspersonale på skolen.

Elevane avgjer sjølv om dei vil ha opplæring i og på samisk frå og med 8. årstrinnet etter første, andre og femte leddet.

Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk

4 § I språklagen (2009:600) anges att det allmänta har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken. Det allmänta ska även i övrigt främja de nationella minoriteternas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Barns utveckling av en kulturell identitet och användning av det egena minoritetsspråket ska främjas särskilt.

17 § När en kommun i ett förvaltningsområde erbjuder plats i förskola eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800) som kompletterar eller erbjuds i stället för förskola, ska kommunen erbjuda barn vars vårdnadshavare begär det plats i sådan verksamhet där hela eller delar av verksamheten bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska. Lag (2010:865).

Skollagen

Modersmålsundervisning

7 § En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om

1. språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet, och
2. eleven har grundläggande kunskaper i språket.

En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritets-språk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om modersmålsundervisning. Sådana föreskrifter får innebära att modersmålsundervisning ska erbjudas i ett språk bara om ett visst antal elever önskar sådan undervisning i

"Låt ert barndomsspråk få höras inom hemmets väggar. Tig inte ihjäl det. Jag vet att situationen är annorlunda idag, att svenska tränger på från alla håll. Desto viktigare är det att modersmålet inte tystnar i hemmet, Där måste barnen få lägga våra egna ord till rätta på tungan. Skolan kan inte ensam rädda vårt språk från att dö ut."

Sigrid Rutfjell (1898-1981)

Guktie onne-maanine soptseste

Anna Joma Granefjell soptseste guktie onne-maanide åvtesne soptsetamme, jih veanhta seamma vuekiem provhkebe daelie goh åvtesne. Dihete mij dan stööremes joekehtsem daelie jahta, lea åvtesne gaajhkh dovneshsov dajvesne saemien soptsestin. Daelie jijnjh eejtegh mah eah leah saemiengielem maanabaelestee åådtjeme lieredh. Jih lækkan sijhtieh sijen maanah edtjieh saemiengielem åadtjodh lieredh.

Aanna Röörosesne årroeminie, geelline Åvla ektine, men dihete Raarvijhkestebåata. Dah guaktah göökta maanah utniejægan, göökta aahkuvh jih göökta maafter-aahkuvh.

Aanna veanhta seamma vuekiem pråvhka gosse onne-maanide soptsestieh goh dah mah daaroestieh. Numhtie goh: "Guktie dejnie mov onne-maanine?" "Daelie vaajmeminie, dellie tjoerem datnem bæjjese vaeltedh jih suvhtedh, kaanne datne barrestovveminie?" "Dagke njammam sijhth?"

Aanna mårhta Sov jijmie pråvhka laavlodh mearan onne-maanine soptseste, jih mårhta díhte dan rovniges goqli: "Daate onne baernie, edtja åeredh daelie". (Aanna vuesehte jih laavloeminie mearan jeahta). Jih jijmie tjahkasji voedteginie darjodh jih gierhkemem lea dunnie aevlerhken nenie. Jih desnie tjahkasji jih gierhkemem soejmi tjiéktji mearan laavloeji.

Aanna soptseste satne jih Sov nielje åerpenh, dah aaj gierhkiemisnie gallasjeminie goh onne. Jih jeahta gierhkemem utni Sov maanide aaj. Díhte tuhtjie rovnege ussjedidh dan bijre, juktie dej beeli dellie Tråantesne årroejji. Læjhkan Sov maanide saemiengielem soptsesti. Ij díhte vaane dej beeli. Díhte mårhta akten tjaebpies biejjien, dah edtjin olkese haave-gaedtiebealese sijjen daaroen krannide ektine. Aanna Sov onne karretje gierhkemassee bieji, jih dah krannah jeehtin daate vuajnoe goh akte "straf-fepulk". Tuhtjin díhte tråágkebe vuajnoe, vienhtin maanan "barnevogn" buerebe årrodh. Idtjin rikti guarkah. Aanna tuhtji aelhkebe gierhkemem provkedh, dellie meehti dam bijlese biejedh jih maana lij joe dan sisnie!

Guktie Aanna byjjeni

Aanna jeahta dah lin vijhte åerpenh, akte baernie jih nielje njejth. Aanna lij dam nealjeden maana. Daelvegem Hiejesne, Snåasesne, derhriegåetnesne årroejin. Díhte derhriegåetie kåavam utni, klaash, guelpie jih vuebnie. Tjidtjebe lij væjkele gåarodh, jih provki gaptah rovkijide gåarodh, daate lij dåarojaepiej sisnie jih vaenie beetnegh utnin. Dellie provksi oksem kåaveste vaeltedh jih dam buertine nuhtjedh. Dah rovkies tjoekin derhriegåatien gåajkoe.

Giesegem derhriegåetie Johkegaskesne, Namsenjaevrien utnin bealesne. Desnie gaajkhah dah saemieh mah bovtigujmie årroejin. Naakenh lin haahjoem bigkeme, mohte jeenjemes derhriegåetieh utnin. Idtji gååvnesh naan njejth mah seamma båeries goh Aanna, dan åvteste provksi viellen jih Sov voelpij minngesne hajkedh.

Idtji viellebe dam lyjhhk mohte jis barre sjeavohts minngelen njaaki dellie idtjin satnem vueptiesth.

Jih Aanna mājhta dah gaajhtsh aaj utnin gosse Johkegaskesne. Dah provhkin dejtie buhtjedh guktie mielhkieh utnin, jih mielhkieh aaj doekin. Dah gaajhtsh dāemiedin goh bïenjh jih sijhtin maanide minngesne hajkedh jih stååkedidh. Jijnjh angkenh Johkegaskesne jih gaajhkesh saemiestin.

Dihete lij govleme guktie daaroen-gielem eelki lieredh, dihete lij gosse dah stuerebh åerpenh eelkin skuvlesne jih Aanna sijhti aaj vuesiehtidh satne meehti daaroestidh. Dihete tuhtji govloe goh gaajhkhan daaroen baakjde utnin «ikk» minngesne. Dihete jeehti rieksege lij «jikksikk» daaroen-gielesne.

Goh Aanna lij maana, dihete jijnjem saajvi bijre govli. Vuesiehtimmie gosse tjahkasjin gåetesne jih kåahpide bahketjaetsine skuvleme mænngan prihtjegem jovkeme, dellie idtjin okseraejkese åadtjoeh sleabpodh, juktie saajvh lin oksen uvte! Idtjin åadtjoeh dejtie beltedh.

Aanna mājhta tjidtjebe bieji satnem åadtjodh provhkedh naaloem, skaarjam, nejpiem jih dagkerh tjåeniejgujmie giehtelidh. Dan åvteste satne aaj beeji Sov angkenh åadtjodh dagkerh tjåeniejgujmie giehtelidh. Dihete veanhdaaate leah vihkeles aath mah daerpies aarkebjjjide, jih maanah tjuerih damtedh lieredh dejtie provhkedh. Sov baarnetje lij nieljen jaepien båeries goh voestes nejpiem åadtjoeji, jih Aanna Sov baerniem bikhedi åadtjoeji barre dan gåetien uvte tjahkasjidh voeledh jih barre jis tjidtjie jallh aehtjie lij lihkebe. Dihete numhtie baarnetjasse gihtji: «Jis datne gietem tjohph, gie edtja datnem viehkiehtidh giebreh?».

Vihkele astoem utnedh

Meerkese joekoen vihkele astoem utnedh. Astoem utnedh ietniengielem Sov maanide vedtedh. Jalhts ij leah iktesth dan aelhkie orreme ij gåessie sijhteme orrijidh Sov maanaj-gujmie saemiestidh.

Garrabieleste: Tåamma Punde, Meerke Kriïke Leine Bientie, Mille, Eebre, Kræsta, Elle jih Maahke. Guvviem vaalteme: Ole Thomas Bientie Reiten.

Iemies domteme jijtse maanajgujmie saemiestidh

Meerke Krihke Leine Bientie Praahkesne årroeminie sov geiline Tåamma, jih sov vijhte maanajgujmie: Kræsta (20), Elle (19), Maahke (16), Eebre (11) jih Mille (7). Dihete iktesth domteme vihkele sov maanajgujmie saemiestidh. Jijtje åarjelsaemien gieline byjjenamme jih numhtie dam iemies domteme aaj jijtse maanajgujmie saemiestidh. -Jalhts dihete gièle jijnjem aavoem vadta jih mijjeh jijnjem lustem gieline utnebe, dellie aaj lyövlebh biejjieh. Gååvnesieh dovne buerebh jih näakebe biejjieh, Meerke jeahta.

Vihkele garmerdehtedh

Gåetesne Meerken maanah dovne saemiestieh jih daaroestieh. – Im manne dejtie nihtieh munnjien daaroestidh. Men jijtje pryövem barre saemiestidh gosse dejgujmie soptsestem, Meerke jeahta. Jeahta dovne vihkele maanide garmerdehtedh jih dejtie skreejrehtidh saemiestidh. Vihkele damtedh saemiengiele lea vihkele jih aaj daerpies. Daaroengiele gaajhkene lehkesne, jih saemiengiele jallan govloe. Ij leah nukies gièle barre dehtie lihkemes fuelhkesti govledh. Vihkele aaj maanah åadtjoeh saemiengiele jeatjabistie govledh. Dannasinie tjoerem voerkeslaakan guessine mìnnehd jeatjah maanaj luvnie giéh aaj saemiestieh jih jeatjah saemiengieleldh areenah gaavnédh, Meerke jeahta.

Oktegh domtoe

Gellien aejkien Meerke domtoe oktegh dejnie gieline tjabremminie. Disse gaajeh vihkele aaj jeatjebi eejhtegigujmie soptsestidh giéh aaj seamma tsiehkesne. Vihkele raeriestalledh jih sinsitniem garmerdehtedh jih skreejrehtidh. – Jijnjh geerve aamhtesh man bijre daerpies soptsestidh, akte dejstie lea dah gieltsagkesh, Meerke jeahta. Dihte jijtje dej gieletsagkesi vööste gymhpeme jih daajra daate aamhtese mij gellie saemieh dæjpa.

Vaenie learoevierhtieh jih saemientæjmoeh

Gellien aeikien lea skuvlesysteemeste viissjehtovveme. Viissjehtovveme iktesth tjuara maanaj reaktaj åvteste gæmhpodh. Sov mielen mietie ij díhte skuvle nukies dorje gielen åvteste. Vaenie learoevierhtieh jih vaenie saemientæjmoeh. – Manne tuhtjem dan vaenie lea dorjesovveme dejtie mah leah saemiengiele voestesgieline. Dah aaj tjuerih ööhpehtimmiem åadtjodh mij sjeahta sijen daltesasse guktie dah aaj evtiedieh, Meerke jis jeahta.

Astedh

Ij Meerke gåessie ussjedamme edtja orrijidhsov maanajgujmie saemiestidh. Saemiengiele lea joekoen vihkele dej jieliemisnie. Díhte veeljeme ij fierhten biejjen barkedh juktie edtja astedhsov fuelhkine årrodh. Astedhsov ietniengielemsov maanide vedtedh. Meerke sæjhtasov maanah edtjieh guarkedh saemiengiele ij leah barre akte tjaaleldh gièle gærjine, men akte gièle mij jieliminie jih mij lea daerpies.

Raajhpesem målsodh

Baajh mannem
raajhpesem målsodh.

Mij hopsoe? Datne
paakadamme?

Datne gadtjetriehpesne?

Datne raajhpesasse
gadtjeme?

Gilledh daase, manne dov
raajhpesem målsoem.

Datne lovves?

Sijhth båadtsråvven årrodh?
Dov raajhpesem noelestem.

Edtjh gadtjedh?

Tsaekieh orre raajhpesem.
Manne viehkehtem.

Måvhkaj sijse gadtjeme?
Baajh mannem viehkiehtidh dejtie
sigkedh.

Dov råvve ånnetji saejrine.
Baajh mannem bådtjadidh.

Manne dov råvvetjem
bådtjedem olles saejrine
sjidh.

Daelie datnem njaameme jih
bådtjadadamme.

Guktie dellie
domtoe? Buerebe
sjidti?

baajh mannem- la meg
raajhpese- bleie
målsodh II- bytte,skifte
hopse- lukt
paakadidh- skite (om barn)
gadtjetreapesne- tissetrengt
lovves- bløt
båadtsråvven- barrumpe
noelestidh- kle av
gadtjedh -tisse

tsaedeh I- ta på
viehkiehtidh- hjelpe
sigkedh VI- ta av, trekke av
saejrie- sår
bådtjadidh- smøre
olles - så ikke
njaamedh IV- tørke av, tørke
domtedh V- kjennes, føles
sjidtedh IV - bli

Gåårvedidh

Båetieh diekie! Edtjem
datnem gaarvoehtidh.

Gåårvedh jijtje!

Maam sijhth tsaekedh? Dam
plaave jallh rööpses tråajjoem?

Tsaekieh daam!

Manne guapah tsaekehtem,
ollh gelmieh.

Sijhth viehkiem guapajgujmie?

Datne joe gåårve-
damme?

Dov måvhkah vååjnoeh dan
gaertjies. Dah sneerrieh?

Dellie maa gåårveldihkie.

Datne væjkele!

Daate abpese faagkan
onne dutnjien, jih doete
jis stoerre.

Daate abpese dutnjien
sjeahta.

Manne datnem viehkehem
gaamedidh.

Ålloeh gujht hijven utnedh
sisnjelen jih bæjngoldsvaarjo-
eh bæjngolen.

gåârvedidh- kle på seg
gaardvoehtidh- kle på, ta på
tsaedekh l- ta på
jijtje - selv
gelmedh l- fryse
gåârvedamme- kledd på
gaertjies- trang
snerredh VI- stramme
gåârveldihkie- (er) påkledd

vækkele- flink
ålloeh - ull
sisnjelen - innerst
bæjngoldsvaarjoeh- ytterklær
bæjngolen- utenfor
abpese- genser
sjiëhtedh IV - passe
faagkan - nesten for, litt for
gaamedidh- å ta på seg sko

Noeledidh

Datne viehkiem daarpesjh
noeledidh?

Noelh ålloetråajjoem.

Mejtie sijhth måvhkide
sigkedh?

Daate tråajja onne sjidteme.
Vuajnoe gaertjies.

Dah dov vaarjoeh sjiepieh?
Sijhth tråajjoem målsodh?

Datne bïëvestohteminie?
Sijhth ålloetråajjoem noe-
stidh/ sigkedh?

Tjihkedh mov askan
edtjem datnem noelehtidh.

Sigkh gaamegh!

Gaamegidie kåavesne
biejieh!

Sigkh tjohpem !

Tjidtjie viehkehte måvhkam
sigkedh.

Manne dov jaagkam
kråaptjose gævnjostem.

daarpehtih- trenge, behøve
noeledidh- kle av seg
noelehtidh- kle av, la kle seg av
noelestidh- løse opp, kle av som
snarest
sigkedh VI - ta av seg
kråaptjoe- krok
gævnjoestidh- henge opp
sjiepedh IV- å klø

målsodh II - bytte
eskie- fang
tseegkedh- sette på, ta på
bïëvestovvedh- svette, bli svett
biejedh IV - sette, legge

Byöpmedidh

Datne barrestohteminie?

Manne dutnjien
beapmoem jurjehtem.

Sijhth njammedh?

Datne gaejpieskuvmiem
daarpesjh, dellie ij maam
darjoeh jis sleegrieh.

Manne datnem
njammehtem.

Manne datnem gadtsehtem.

Daate sän annje baahkes,
baajh jáaskodh.

Duelie beapmoeh!

Geehph njaelmiem!

Maam sijhth
byöpmedidh? Laejpiem
vuastine sijhth?

Båetieh byöpmedh!
Beapmoeh gaervies.

Ih beapmoem lyjhkh?

Sijhth vielie kraavhtsem?

Sijhth jijtje bustem
steeredh?

Sijhth jienebh?

Maam sijhth jovkedh?

Vielie sijhth? /
Nuekies daelie?

Maam sijhth bealese jovkedh?

Manne voejem dov
laejpien nille.

bárrestohtedh V - bli sulten
bárrestovvedh IV- bli sulten
jurjiehtidh -lage mat
njammedh IV - die, patte, suge
gaejpieskuvmie- smekke
sleegrehtidh - grise til, søle
baahkes- varmt
jääskodh II -kjølne, bli avkjølt
duelie - Vær så god
geehpedh VI - gape
njaelmie - munn
gaervies - ferdig
lyjhkedh V -like, være glad i

vielie - mer
steeredh VI- holde
jienebe - mere
lissiehtidh - helle på /ha på mere
gadtsehtidh - mate med skje
jovkedh IV - drikke
biejedh IV - sette på , legge på
bealese - til , ved siden av

Gallanidh

Sijhth vielie?

Njaelkies?

Datne gallasodtje/
gallas/ gallanamme?

Duelie ohtje tjaatsetje.

Småähkh amma! Daate
hearskoes/njaelkies
beapmoe.

Daate amma joekoen
njaelkies, ij goh?

Guktie lij? Suvries? Sieties?

Sijhth bustetjem skeenedh?

Ih goh beapmoem lyjhkh?

Sijhth giétide büssedh?

Daelie maa datne
eevre sleagran/pårjan
sjidteme.

Gudtsien beapmoen
åvteste!

Dov vaarjoeh eevre
sleagran sjidteme.

Dovne guelpie
sorhpestamme.

Daejnie maahtah
gietide njaamedh.

Aellieh beapmojne
daasvesjh!

Gudtsien!

Gudtsien aelties
beapmoej åvteste.

Gussene gussene

Utnieh læjnosth!

gallanidh - bli mett
gallanamme- blitt mett
njaelkies -godt
gallasodtje -mett
ohtje - litt
tjaatsetje - litt vann
småâhkedh V- smake på noe
hearskoes- velsmakende
joekoen- særlig, særdeles
suvries - sur
sieties - sot
skeenedh VI - slikke, skrape

bissedh IV -vaske
eevre - helt
sleagran/pårjan - skitten
sorhpestamme - tilgriset
njaamedh IV - tørke
aellieh - ikke
daasvesjidh- såle med mat
gudtsien -takk
gudtsien aelties beapmoej åvteste-
takk for mat
gussene -gussene- vær så god, vel
bekomme
utnieh læjnosth- vel bekomme

Olkese mënnedh

Sijhth olkese?

Mânnoeh edtjen bovresne mënnedh.

Sijhth guessine mënnedh
aahka ajan luvnie?

Luste ålkone årrodh.

Tjåetskeme jih biegkes
daan biejjien.

Edtjem dov gietide
biktiehtidh?

Gelmieminie?

Tsaekieh daejtie vaanhtside
guktie bijvh.

Vissjehtovveminie
våagnesne tjahkasjidh?

Biejjie hov guaka.
Bijvele daan biejjien.

Månnoeħ viħħt għātan
vaedtsien.

Månnoeħ skāajjese /
geajnoen mietie
vaedtsien.

Sijħth
saedtesne kroehkedh?

Mov juelkieh għaloeh,
nååts dov
juelkiejgħejmie?

Datne
għaloeminie?

olkese - ut
mīnnedh IV - gå, ta en tur
guessine minnedh - gå i besök
luvnie - hos
tjāetskeme - kaldt
bięgħes - vindfullt
biktiehtidh - varme (om hender,
fötter)
bijvedh IV - være varm, holde
varmen
vissjehtovvedh - bli lei
tjahkasjdh - sitte

biktedh I - varme
bijvele- varmt
saedtieskaavħte- sandkasse
kroehkedh IV - grave, rote
għalodh II - fryse

Bïssedidh

Datne tjoerh giétide
bïssedh.

Manne dov njaelmien bijre
njaamem.

Manne tjaetsiem laavkome-
læhtan bïejem.

Sïjhth stoerrevielline ektnie
laavkodh?

Daelie hov raajnes sjïdtih.

Daesnie maa akte gie
daarpesje bïssedidh.

Daelie edtjh laavkodh.

Åh, man njaelkies laavkodh!

Datnem såapojne bïssem.

Trimhkh tjelmide, daelie
datnem skuvlem.

Tjoerh aaj voeptide bïssedh.

Aellieh maa tjaetsiem
munnjien stratjkehth!

Jih minngemes njaamedidh.

Mah sijhth tjuedtjielidh?

Duelie njaamelijnie mejnie
njaamedidh.

Dellie maa raajnes jih
gejhkie.

Datne njaelkieslaakan
hopsoe.

bissedh IV - vaske
bissedidh - vaske se
tjoeredh IV - måtte
laavkkomelihtese - baderom
laavkkodh II - bade
ektine - sammen med
raajnes - ren
sjidtedh IV - bli
daarpesjidh - beøver
edtjedh IV - å skulle
såapoe - såpe
trimhkedh VI - lukke igjen øynene,

blunke
skuvledh VI - skylle
stratjcodh II - skvette vann, sprute
vann
tjuedtjielidh - stå opp
njaamedh IV - tørke
minngemes - til sist
njaamelijnie - handduk
njaelkieslaakan - på god måte
hopsedh V - lukte

Sijhth stååkedidh?

Mejnie sijhth stååkedidh?

Sijhth ruevtieraajrojne
stååkedidh?

Edtjen klåbpoejgujmie
bigkedh? Dijph doem plaave
klåbpoom.

Daesnie röödtseldihkie.
Månnoeh tjuerien sjeakodh.

Ohtsh rööpses bijlem.

Sijhth guvviedidh? Duelie
paehpere jih plæjjohke.

Edtjen dåahkam gaarvoehtidh?

Daate bijle mårhkenamme.
Manne voejhkelem dåvvodh.

Gusnie bijle? Dusnie bijle.

Dov rööpses bijle gaarve-
namme? Vuejnieh
tjöokesne, dagke desnie?

Bijlem gaerviehtamme?
Gåabph dle sjidteme?

Dusnie díhte
traktovre. Veedtjh
amma!

Dam rööpses jallh plaave
motorsygkelem sijhth?

Aellieh bijlem murhkh!
Vuejeh tjaebpieslaakan!

Sijhth gærjam
lohkedh? Magkeres gærjam
sijhth lohkedh?

Mij dejstie plaave?

Månnoeh gærjam luhkien.

Sijhth daam lohkedh?
Kreeki bijre?

ståakedidh - leke
mejne - med hva
ruvtieraajroe - tog
klåbpoegujmie - med klosser
bigkedh VI - bygge
dijpedh VI - ta, gripe
röödtsedh VI - rote, grave
röödtseldihkie - rotete
sjeakodh II - rydde
ohtsedh IV - lete (savne)
guvviedidh - tegne
paehpere - papir
plæjjohke - blyant
mårhkenamme - ødelagt
murhkedh VI - ødelegge, slå i stykker

dåvvodh II - reparere
voejkelidh -prøve, forsøke
gaardvoehtidh - kle på
gaardvenamme - kommet bort
gaerviehtidh - miste
veedtjedh VI- hente
gåabpam - hvem av dem
tjaebpieslaakan - pent, på pen måte
lohkedh IV - lese
kreekh - dyr

Madtjeldehtedh

Datne eatnemen
bööremes maana.

Man giemhpe datne!

Man hijven datne
mannem viehkehteminie.

Man giemhpe datne
stoerreåabpine.

Datne amma væjkele
goegkerdih.

Man tjaebpieslaakan
datne guvviedamme.

Saarnoes, eevre jijtje
guvviedamme? Man
tjaebpies!

Manne datnem eahtsam.

Datne tjidtjiem/aehtjiem
madtjeldahta, mov onne
goeksegadtje.

Datne maa buerie
viekine munnjien!

Man væjkele
klâbpoejgumie bigedh!

Gæjhøe viehkien åvteste.

Datne dan væjkele!

Jöödtedh, man stoerre
datne sjidteme!

Datne hov jijtje maahtah!

eatnemen - verdens
bööremes - beste
viekiehtidh - hjelpe
giemhpe - snill
vækkele - flink
goegkeridih - krype, krype på alle
fire
tjaebpieslaakan - fin måte
saarnoeh, saarnoes - hva i all verden
eevre - helt

jijtje - selv
iehtsedh I, eahtsa - elske
madtjeldehtedh I - gjøre glad,
fornøyd, oppmuntre
goeksegadtje - kjælenavn om barn
("et lite nordlys")
buerie - bra
viekkie - hjelp

Soelkehtidh

Mov onne böösetje/
baarnetje/ nyötjetje, båetieh
diekie!

Mij dov faatoes?

Båetieh maa aehtjien askan!

Datne hujnesne?

Manne datnem
suvhtedem.

Tjihkedh mov
askan!

Guktie leah datnine?

Daelie sån buerebe
sjædta.

Mejtie sijhth njaptjam?

Aellieh billh. Ij leah
mij vaarege.

Mannasinie jis tjearoeminie?

Dov juelkie baektjede?

Baajh mannem
soermese båssodh.

Baajh dle mannem dov
giknjelh njaamedh.

böösetje - lillegett
baernetje- lillegett
niejetje - lillejente
faatoes- som mangler
eskie- fang
hujnies/håjnøes- trist, bedrøvet
suvhtedh VI- passe (barn), bysse
tjihkedidh- sette seg
njaptja- smokk
aellieh billh- ikke vær redd
vaarege- farlig
mannasinie- hvorfor
tjearoeminie- (holder på) gråter

baektjiedidh- smerte, gjøre vondt
varki/varke-
hurtig, fort, tidlig, snart, straks
vaasedh IV/ vaesdh I- gå (om tid)
passere
soerme /soermh- finger/fingre
båssodh II- blåse
giknjelh - tårer
njaamedh IV- tørke
baajedh IV- la, tillate, la være
sijhtedh IV- vil ha
heervenidh - bli frisk
friskes - frisk

Skïemtjijidh

Skïemtjes leah sjidteme?

Man snoelkine datne! Datne sovhtine sjidteme?

Dov lea vesties gossehtse.

Baajh mannem dov snoelkem njaamedh.

Tjööjjeste?/ Tjåejjieh baektjiedieh?

Datne tjoerh liegkedidh guktie verkebe heerven h sjidth.

Datne buaranamme?

Edtjem njimkedahkem dov soermese biejedh?

Saajranamme?

Ij leah dov naan vaejlie daan biejjen.

Gogka/gusnie bååktjesem
damth? Dagkoe?
Soerme baektjede?

Gogka/gusnie
bååktjehke?

Bååktjehke?

Vuesehth gogka/gusnie
baektjede?

Saejriem leah
åadtjeme?

Månnoeh gujht dåakteren
luvnie mïnnedh.

skiemtjes- syk
sjidtedh IV- bli
sjidteme- blitt
snoelkine- snørret
snoelke- snør
sovtine- forkjølet
tjöjjeste /tjæjjieh baektjiedieh-
vondt i magen
buaranidh- bli bedre
liegkedidh- hvile
verkebe- fortære
saejrie- sår

åadtjodh II- få
njimkedahke - plaster
biejedh IV- sette på, legge på
vaejlie- feber
bååktjehke- smertende, vondt
baektjiedidh- smerte, gjørre vondt
bååktjese/ baaktjese- smerte
dåaktere- doktor
luvnie- hos
mïnnedh IV- gå; ta en tur, besøke
friskes / heervenidh - frisk, bli
bedre

Govlh ennje!

Vuartesjh bijlem!

Vuartesjh daam!

Giehtjh! Dusnie ladtetje.

Geehtedh ollh
boelehtjh! Vuebnie
baahkes.

Geehtedh ollh
stovleste gahtjh!

Dohte vaarege!

Vuejnieh ennje!

Govlh ennje!

Vaedtsieh mojheleslaakan!

Govlh! Mij dihte
tjuaja?

Govlh! Gie båata?

Aellieh doem doeht!

Duvlie dusnie dov
njaptja!

Aellieh maa
desnie kroehkh!

Goltelh dellie
mannem!

Tjahkesjh
geesjeleakaan!

Båetieh diekie!
Vuartesjh!

Skodth, båetieh!
skodth varki !

govledh IV- høre
govlh ennje- hør nå
veartasjidh- se etter, se på, holde
utkikk
giehtjh!- sel!
gjøhtedh IV- se (etter)
ladtedtje- liten fugl
geehtedh VI- passe (på)
olles- så at ikke
boelehtjidh- brenne seg
vuebnie- ovn
baahkes- varm
gahtjedh IV- falle

vaarege- farlig
mojhteleslaakan- forsiktig
tjoejedh IV- lyde, høres (gi lyd fra
seg)
mij tjuaja- hva slags lyd, hva
høres
båetedh I- komme
aellieh- ikke
doehtedh IV- røre, ta borti
kroehkedh IV- rote, grave
geesjeleakaan- ordentlig
goltelidh- lytte, høre etter
skodtedh IV- skynde seg
varke, varki - hurtig, fort,

Baenieh skubpedh

Båetieh baenide
skubpedh!

Sijhth jijtje
skubpedh?

Geehph njaelmiem.

Man væjkele datne gie
jijtje maahkah baenide
skubpedh.

Vueseht munnjen dov
baenieh!

Ij leah luste baenide
skubpedh.

Manne baeniebådtjam
daase biejem.

Duelie baenie-skubpehke!

Sijhth tjalkedh?

Skubph baenide olles raejkine sjidth.

Tjalkh kåahpese!

Dellie maa baenieh raajnes.

Mujhtieh baenide skubpedh olles Karijuse jih Baktuse båetieh.

skubpedh VI - gni, rubbe, pusse
baenie - tann
jijtje- selv
njaelmie- munn
væjkele- flink
vuesiehtidh - vise
biejedh IV- sette på
geehpedh VI - gape
raejkie - hull

baeneskubpehke - tannkost
baeniebådtja - tannkrem
olles - så at ikke
tjalkedh IV- spytte
tjalke- spytt
mujhtedh I- huske
raajnes - rene

Åarajidh

Datne nahkeren?

Sijhth åarajidh?

Ih goh annje nahkeren/
Datne annje fahkes?

Duelie beeretje.

Tjidtjie datnem suvtehte.

Månnoeh gærjam luhkien.

Manne tjoevkesem jamhkelem.

Joe nahkestamme?

Manne datnem
klåamsoh tem guktie dutnjien
njaelkie bijvele.

Båetieh tjidtjie aehtjen
seangkose.

Aehtjie dutnjien lååvle.

Gilledh daase.

Månnoeh tjuerien sjeavohth
årrodh olles stoerreåabpam
gåaskoeh!

Manne datnem
seangkose guadtam.

Dam dån abpe jijjem
gåhtseme.

Gaanesth dov beeretjem.

Ih goh buktehth åeredh?

Buerie jijje, åerieh
læjnosne!

Åerieh njaelkieslaakan.

åarajidh- gå og legge seg, sogne
åeredh I - sove
nahkeren- trøtt
nahkestamme- sovnet
fahkes- våken
beeretje- bamse
suvhtedh VI- passe (om barn),
    bysse, gynge
lohkedh IV- lese
tjoevke- lys,noe som lyser,lampe
jamhkelidh - slukke
klämsoehtidh- dytte seng-
    klærne tett omkring seg
njaelkie- godt

bijvele- varmt
laavlodh II - synge
gaanestidh- omfavne, ta omkring
sjeavodh- stille
årrodh II - være
gåaskodh II - vekke
buektiehtidh - få til
åerieh læjnesne- sov godt
abpe- hele
jijje- natt
gåhtsajidh- våkne opp
njaelkieslaakan- på god måte,
    godt

Baakoelæstoe/ vielie baakoeħ:

aajtjes maana -	snilt barn, lett å stelle med
aareh; aares (pred) -	tidlig
abpese -	genser
aellieh -	å nei; ikke
baaktjes; bååktjehke (pred.) -	vond
baektjiedidh -	gjøre vondt
baenie -	tann
baeniebådtja -	tannkrem
baenieskubpehke -	tannkost, tannbørste
bajhke -	avføring, skit
bajhketreapesne -	(er) skittrengt
bejhkedh I	skite
bealese -	til, ved siden av
bïepmehtidh -	mate noen
bietskiedidh -	klippe
bïevestovvedh IV-	svette, bli svett
bïssedh IV-	vaske
bïssedidh -	vaske seg
bïsseldahkesne -	(er) vasket
bïssemelihie -	vaskefat, servant
buaranidh -	bli bedre
byöpmedidh -	spise
båadtsråvven -	barrumpet
bådtja, badtja -	salve
bådtjadidh,badtjadidh -	smøre
bårrestohtedh V -	bli sulten
bårrestovvedh IV -	bli sulten
daalhkesh -	medisin; gift
daarpehtidh-	trenge, behøve
daasvesjidh -	søle med mat
doehtehtidh -	røre, røre ved; fingre med
domtedh V -	kjennes, føles
duelie -	se der: vær så god
dåaktere -	doktor
dåvna, nalhke -	pute
eskie -	fang

faagkan-	nesten for, litt for, betydelig
faerhmie -	favn, "klem"
faermhiestidh -	omfavne
fahkedh III -	våkne
friskes -	frisk
gaamedidh -	ta på seg sko
gaanestidh -	omfavne, ta omkring
gaavestidh -	gjespe
gadtja -	jentetiss
gadtje -	urin, piss
gadtjedh IV -	tisse
gadtjedidh -	holde på å tisse
gadtjetreapesne -	(er) tissetrengt
gadtsehtidh -	mate med skje
gaejpieskuvmie -	hakelapp, smekke
gaertjies -	trang
gaervies -	ferdig
gallas, gallasodtje -	mett
gallenidh -	bli mett
gaptjese -	teppe, dyne
garmerdehtedh -	skryte, oppmuntre
geehpedh VI -	gape
geehtedh VI -	pass, passe på (f.eks barn)
geehtehtidh -	passe seg, vokte seg
gesjniedh I -	nyse
giéhtjedh IV -	se; se etter
giemhpes (attr.); giemhpes (pred.) -	snill; flink; flittig; hurtig
giemhpeslaakan -	på en snill måte
giknjeldovvedh IV -	gråte
tjelmieh giknjelduvvieh	øynene fylles med tårer
gíknjele -	tåre
gilledidh -	legge seg ned
goltelidh -	høre etter, lytte , høre på; lystre
gosseedh IV -	hoste
gossehts, gossehth, gossehtahke-	hoste
govledh IV -	høre
gudtsien -	takk

guhtsedh I -	våke, være våken
gussene -	velbekomme
guvvie -	(svar på takksigelse for mat og drikke)
guvviédidh -	bilde
gællasjidh -	tegne
gævnjoestidh-	ligge
gåaskodh II -	henge opp
gåárvedidh -	vekke
gåárveldahkesne -	kle seg
gåárveldihkie -	(er) påkledd
haevie -	(er) påkledd
heervenidh -	slag, kroppslig skade
hearskoes -	bli frisk, bra
hujnesne -	velsmakende
hâjnoes; hâjnan (pred) -	(er) bedrøvet, trist
jaskehtidh -	bedrøvet, trist
jaskodh II -	trøste
jiermijes (attr.); jiermije (pred.) -	bli trygg
jjijelihtie -	klok, forstandig, fornuftig
jjijjevaarjoeh -	potte, nattpotte
jjijledh IV -	nattklær
joekoen -	ha feber; forårsake sterk brennende
jurjiehtidh -	smerte
jåaskodh II -	særlig, særdeles
jåtskodh II -	lage mat
jåtskoedidh -	kjølne, bli avkjølt
klaerie -	bli tilgriset
Klåabpoeh -	tilgrise
klåamsoehtidh -	farge
kroehkedh IV -	klosser
kråaptjoe-	dytte sengklærne tett omkring seg
laarhkenidh -	grave, rote, krasse; klore, klø (noen)
laavkodh II -	krok
laavkomelihtie -	slå seg
laavkometjaetsie -	bade; døpe
	badekar
	badevann

lovve (attr.);lovves (pred.) -	våt
lovvedh IV -	bli våt
madtjeldehtedh I -	gjøre glad, fornøyd; oppmuntre
madtjeles (attr.); madtjele (pred.) -	glad og fornøyd
maejstedh I -	smake
mojhteleslaakan -	på forsiktig måte, med omtanke
måaladidh -	male
måalaldihske, måalaldahkesne -	(er) malt
målsodh II -	bytte
nahkeren -	trøtt
nahkere -	søvn
nahkeri sisnie -	i søvne
nahkestidh-	sovne
neehlegen neehleh -	meslinger
niekedasse -	drøm
niekedidh -	drømme
njaamedh IV -	tørke av
njaamedidh -	tørke seg
njaamelijne -	håndkle
njammedh IV -	die, patte, suge
njaelkieslaakan -	godt, på god måte
njaptja -	smokk
njimhkedahke -	plaster
njæjhkodh II -	gråte, sutre
noeledh IV -	kle av; knyte opp, løse opp
noeledidh-	kle av seg
noelestidh-	løse opp, kle av som snarest
nåekies -	dårlig
pårjegidh -	bli tilgriset
pårjesjidh -	grise til
pårjoeh, pårjan -	tilgriset
raajhpese -	bleie
raajnes (attr.); raajne (pred) -	ren
raejkie -	hull
rajjadidh -	bråke, støye (om barn), leke
reejredh VI -	leke støyende
röödtsedh VI -	rote, grave

råvve, ravve -	rumpe
saejrie -	sår
saejriedidh -	smerte, gjøre vondt
seenhte -	sent
seerehtidh -	trøste, avlede fra å gråte
seangkoe -	seng
seangkoen jievege -	sengeteppe
sigkedh VI -	dra, rykke, trekke,
sigkedh VI -	trekke av seg et klesplagg
sjammadidh -	dysse i søvn
sjampove -	sjampo
sjeakodh II -	rydde
sjiehtedh IV -	passe, være høvelig
sjiepedh IV -	å klø
skeenedh VI -	slikke, skrape
skiemtje; skiemtjes (pred.) -	syk
skiemtjegåetie -	sykehus
skovhtjedh IV -	more seg, leke
skubpedh VI -	gni, rubbe, pusse
skuvledh VI -	skylle
skårhtoe, skarhta –	vaskeklut
sleagroeh, sleagran -	tilgriset
sleegrehtidh -	tilgrise
sleegrie -	gris, person som griser seg til, såle kopp, f.eks barn som såler mat på seg; sål; matrest
smååhkedh V -	smake på noe
sneerredh VI -	stramme
snoelke -	snørr
snoelkene -	snørrete
snoelkestidh -	snyte seg
snovredh IV -	snorke
snuhkedh IV -	snufse
snæjrodh II -	grine, sutre
soelkehtasse -	trøst
soelkehtidh -	trøste, berolige
soelkenidh -	roe seg ned

sorhpestidh	søle
sovhte -	forkjølelse
sovhtine, sovhten -	forkjølet
stajjadidh -	støye, leke
stratjkehtidh -	skvette vann
stååkedidh -	leke
stååkedimmie -	lek
stååkegaevnie -	leketøy
suvhtiehtidh -	gynge; bysse et barn i søvn
sæjloes -	sliten
såapa, såapoe -	såpe
tjaebpieslaakan -	vakkert, på pen måte
tjaeledh I -	skrive
tjearodh II -	gråte
tjaetsie -	vann
tjalke -	spytt
tjalkedh IV -	spytte
tjiehpies (attr.); tjiehpije (pred.) -	flink, dyktig, hendig
tjoevke-	lys, noe som lyser, lampe
tjohkehtovvedh IV –	bli sulten
tjonneph IV -	kysse (barnespråk)
tjovne -	lek
tjovnedidh -	leke
tjulledh VI -	gulpe; spy
tjuvlie -	kyss
tjuviestidh -	kysse
tjöönedh VI -	leke
tjåale -	såpe
trimhkedh IV -	blunke
tsaekedh I -	putte, stikke inn (kniv i slire), sette ut, ta inn, ta på seg klær
tsaekiehtidh -	kle på, putte
tseegkedh VI -	sette opp, reise opp, bygge
vaarege -	farlig
vaejlie -	feber
vaejviedidh -	ha smerte, lide

vajmedh IV -	være grinet,klage og bære
varki, varke -	seg,klynke
veeledidh -	fort,tidlig,snart,straks,hurtig
vertedh I, bertedh I -	legge seg (på siden), lene seg
vijsies (attr.); væjsehke (pred.) -	blø
virre -	klok, forstandig
voeksedidh -	blod
voerpehke -	spy
vuartasjidh, veartasjidh -	kvikk, utsovret, "morgenfugl"
vuejnedh I -	se etter, se på
vækkeles -	se
våårege -	flink, intelligent, klok
åarajehtedh I -	var, forsiktig; varsomt
åarajidh -	få barn til å sove
åeredh I -	legge seg
åeremetjéhtjele -	sove
ålloeh -	soverom
	ull

Lidteratuvrh:

- Todal. J: Samisk språk i Svahken Sijte. Sørsamisk vitalisering gjennom barnehage og skule. Dieđut nr.1 /2007. Sámi Instituhtta/Nordisk Samisk Institutt.
- Øzerk. K: Om tospråklig utvikling. En teoretisk studie av fenomenet og begrepet tospråklighet. Oris forlag. Oslo. (1992) a.
- www.sametinget/snakk samisk med barnet
- <https://www.sametinget.no/Tjenester/Spraak/Tospraaklighet-og-barns-spraakutvikling>
- Sameskolstyrelsen. (2008). ISBN 9789185717002
Ge ditt barn en gåva - språkkunnskaper ger valfrihet/ Vedtieg vadtesem dov maanese. Gielemaahoej nuepiem jijtjeveeljemasse vedtieg. Jokkmokk
- NOU 2016:18- Vaajmoegiele/ Hjertespråket
- Palismaa, Maaren: Giele les faamoe. Guektiengielenvoete noeredaltesasse. saemiengiele nubpiengieline. Davvi Girji (2006)

AAJEGE

SAEMIEN GIELE- & MAAHTOEJARNGE

Påasteadresse:
Postboks 301
7361 Røros

Guessieadresse:
Sundveien 12
7374 Røros

Tlf. 72 81 12 66
www.aaanjege.no

